

УДК 338.1

Шубала І.В.¹, П'явка О.П.²

¹ доц. Луцького національного технічного університету

² асп. Луцького національного технічного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ (СТІЙКОСТІ) МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Забезпечення соціально-економічної резильєнтності (стійкості) малих підприємств в умовах війни є дуже важливим для збереження економічного потенціалу України. Підтримуємо думку вчених [1-2], що малі підприємства відіграють ключову роль у формуванні локальних економік, забезпечуючи значну частку зайнятості та генеруючи доходи громад, що безпосередньо впливає на соціальну стабільність. Підвищення їхньої стійкості дозволяє швидше адаптуватися до шоків ситуацій, таких як руйнування логістичних ланцюгів та втрата ринків, сприяючи безперервності виробничої діяльності. Резильєнтні малі підприємства є основним джерелом поповнення місцевих бюджетів у воєнний час, що є життєво необхідним для фінансування соціальних та оборонних потреб на регіональному рівні. Крім того, стійкість малого бізнесу виступає основою для післявоєнного відновлення, оскільки саме малі підприємства мають високу здатність до швидкої релокації та відновлення діяльності на деокупованих територіях.

Основними напрямками забезпечення соціально-економічної резильєнтності малих підприємств в умовах війни є комплексні заходи інституційної, фінансової та операційної підтримки. По-перше, важливим є розвиток механізмів фінансової підтримки, включаючи пільгове кредитування та грантові програми для релокації та відновлення пошкоджених активів. По-друге, необхідним є спрощення регуляторного середовища та податкового навантаження для мінімізації адміністративних бар'єрів у воєнний час. Третім напрямком є створення інструментів для диверсифікації ринків збуту, зокрема сприяння виходу малих підприємств на міжнародні платформи та експортні ринки. Четверте, слід зосередитись на підвищенні цифрової стійкості бізнесу через впровадження хмарних рішень та забезпечення кіберзахисту критичних даних. П'ятим пріоритетом є розробка та впровадження програм навчання для власників і менеджерів малих підприємств з кризового управління, планування безперервності бізнесу та оцінки ризиків. Шостим напрямком є формування регіональних інфраструктур підтримки, таких як бізнес-інкубатори та хаби для тимчасово переміщених підприємств. Сьоме, слід посилювати соціальну відповідальність малих, сприяючи збереженню робочих місць та соціальній підтримці працівників, мобілізованих до ЗСУ. Восьмим елементом є забезпечення безперервного доступу до енергетичних та логістичних

ресурсів, включаючи генератори та альтернативні шляхи постачання сировини. Дев'яте, необхідно активізувати механізми державно-приватного партнерства для страхування воєнних ризиків та компенсації збитків.

Для реалізації окреслених напрямків забезпечення резильєнтності малих підприємств в умовах війни необхідний комплексний набір заходів, сфокусованих на оперативній підтримці та стратегічному відновленні. Зокрема, слід запровадити компенсаційні механізми для покриття відсоткових ставок за кредитами для малих підприємств, що релокуються або здійснюють критичне відновлення виробничих потужностей. Також необхідно спростити процедури реєстрації та подання звітності для малих підприємств, що відновили діяльність на нових територіях або перебувають у прифронтовій зоні. Важливим є створення державної онлайн-платформи для швидкого пошуку міжнародних партнерів та спрощеного доступу до експортного фінансування. Слід забезпечити субсидування придбання хмарних сервісів та ліцензійного програмного забезпечення для малих підприємств з метою підвищення їхньої кібербезпеки та гнучкості. Доцільною є також розробка та масове впровадження стандартизованих навчальних модулів з антикризового менеджменту та фінансового моделювання для керівників малих підприємств. Необхідно створити мережу муніципальних або регіональних фондів підтримки малих підприємств, орієнтованих на мікрогранти для закупівлі базового обладнання та сировини. Слід стимулювати збереження трудових колективів через механізми часткової компенсації заробітної плати працівникам, які перебувають у простой, або їх перенавчання. Важливе також пріоритетне підключення малих до резервних джерел енергопостачання та включення їх у регіональні логістичні коридори.

Вважаємо за необхідне розробити систему державного страхування воєнних ризиків у партнерстві з міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення покриття прямих збитків від військових дій, а також створення галузевих асоціацій та бізнес-кластерів для малих підприємств, що сприятиме обміну ресурсами, знаннями та колективному захисту інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Каличева Н., Маковоз О., & Цуканов Ю. (2024). Малі підприємства у воєнний час: виклики та напрями підтримки. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*, 4(89), 141-150. <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2024-4-141-150>
2. Куклінова Т. (2023). Функціонування малих підприємств під час воєнного стану. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 316(2), 172-174. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-27>